

Paljaista kallioista lehteviin puustoihin

Kulttuurimaisema on muuttunut sadassa vuodessa huimasti. Jos meidät pudotettaisiin esimerkiksi meille tuttuun kylämaisemaan tai teollisuuskompleksiin vuonna 1917, kestäisi tovin jos toisenkin, ennen kuin tunnistaisimme paikan. En käsittele tässä tekstissä muuttunutta rakennuskantaa, vaan puustoa, joka on vallannut entisen avoimen maiseman.

Lähdetäänpä lenkille

Kävelen iltalenkilläni usein Kuralan kylämäen ja Ristimäen koulun ohi. Sata vuotta sitten Kurala oli paljas mäki, jolle oli sijoitettu kylätontti. Puutarhainnostus ei ollut vielä saanut sitä laajuutta, jonka se saavutti esimerkiksi Marttojen toiminnan myötä itsenäistyneessä Suomessa. Vuosisataiseen tapaan kylät sijaitsivat vielä usein kallioisilla viljelykseen kelpaamattomilla mäillä. Kallionyppylöiden välissä oli tosin painanteita, joihin oli tuotu maata, mikäli niissä ei jo ollut sellaista luonnostaan. Niissä viljeltiin hyötykasveja kuten kaalia, pellavaa ja kessua. Kylätontilla saattoi kasvaa joku harva puu, mutta suurin osa kasvillisuudesta katosi karjan suuhun. Loput heinät ja puuntaimet korjattiin talvirehukseksi.

Ristimäki Aurajoen rannalla kuuluu Kuralan kylään ja sille valmistui koulu vuonna 1913. Valokuvista näkyy, että koulu rakennettiin kymmenen metriä joesta nousevalle puustosta paljaalle mäelle. Näkymät joka suuntaan ovat olleet komeat. Paikalla sijaitsi 1700-luvun kartan mukaan niittyjä ja karjanlaidunta sekä aiemmin myös tuulimylly. Paikka oli muuten puustosta vapaa, mutta aivan jyrkimmällä rantakalliolla kasvoi puustoa kuten nykyäänkin. Opettaja Edvin Laaksonen istutti paikalle heti puutarhan, johon tuli jaloja lehtipuita. Kun mäelle on sittemmin rakennettu lisää, ei edes koulua itseään näe enää Hämeentieltä puutarhojen läpi.

Halisten koski ja kylä

Vuonna 1917 Halistenkoskella toimi vireä teollisuusalue. Maarian puolella sijaitsi suuri mylly, jossa käsiteltiin mittavia määriä viljaa sekä ihmisten että karjan ravinnoksi. Kaarinan puolella sijaitsivat lannoitetta tuottava luujauhomylly, saha, puusepäntehdas ja värijauhetehtas asuin- ja huoltorakennuksineen. Täälläkään puustolle ei ollut sijaa. Myllärintupiin kuuluivat pienet peltokappaleet, ja niillä viljeltiin hyötykasveja. 1890-luvulla otetusta valokuvasta näkyy, että tilanne oli sama myös Halisten kylämäellä.

Halisten vanhalta sillalta oli sata vuotta sitten esteetön näkymä sekä kylän että kosken rakennuksiin. Nykyisin kasvillisuutta syönyt karja on hävitetty ja maatilojen ympärille istutettu puutarhoja. Kosken alue on maisemoitu virkistyskäyttöön. Koski on malliesimerkki siitä, miten ihmisen muokkaama maisema muuttuu nopeasti, kun sen käyttötarkoitus vaihtuu toiseen. Halisista on säilynyt runsaasti valokuvia, joista on mahdollista tarkastella tämän muutoksen vaihteita.

Jälleen kotikadulla

Orapihlaja-aita pitäisi kyllä leikata. Mutta mitä ihmettä! Eihän aidasta olekaan kuin puolet orapihlajaa. Talon valmistuessa 58 vuotta sitten sen pihaan mäntyjen joukkoon istutettiin vaahteroita ja vuorijalavia. Nyt niiden taimet ovat vallanneet aidan, joka uusittiin joitakin vuosia sitten. Samalla vuosikymmenellä pankki mainosti julisteessaan kadunvarren uusia asuntoja ja sitä, että ne sijaitsivat raikkaassa männikössä. Julisteen kuvasta voi päätellä, että näin olikin. Kaikki nämä

pihat ovat saaneet uusia istutuksia lähinnä jalopuista. Maisema on tukkeutunut täälläkin. Tulevaisuudessa Turun useimmat asuinalueet muuttuvat lehtipuuvaltaisiksi, sillä esimerkiksi mäntyjä istutetaan enää vain harvoin. Sadassa vuodessa kulttuurimaiseman puustolle on siis tapahtunut kaksi suurta muutosta. Lenkillä kannattaa siis katsoa maisemaa myös menneisyyden silmin.